

granulla; *agranullar*; *desgranullar*; *engranullar-se*. *Granús* «en Segorbe hablan --- intercalando alguna palabra valenciana y otras mixtas, como *granuso* por *granizo* (veg. supra), *ginjoles* por azufaias etc.», GGRV, prov. *Castelló*, p. 900. *Granussa* 'grana bona per menjar': «les mongeteres --- ja esfullades pels vents de tardor --- les veia convertides en unes xarxes tan plenes de bajotes com puguin ésser-ho de peixos les xarxes del més afortunat pescador: les traginava a l'era, les batollava i les reduïa a *granussa* pura i a diner sonant», Ruyra (*El Malcontent*, O. C., 18); 'la neu que cau en flocs rodons», Vall Ferrera (Tor, 1932); Fontserè, devia conèixer-ho directament, add. marg. sense definició, al *DOct. Granut*.

Granera 'escombra' [ross. S. XIII: «graneres, la dotzena grossa, un diner», RLR xxxi, 74]; «draps de gran preu, / ab gran menyspreu, / tot ho roceguen, / de fanc empeguen, / fan-ne granera, / per la carrera, / qui lo fem torca», JRoig (*Spill*, 7641), «les porguesres --- o escombriles --- *agranar* o escombrar: verrere; les *graneres*; scopa ---», OPou (*ThPu*, 232); mot estrany al cat. central, que usa *escombra*, però que amb una variant o altra es troba en tots els dialectes; és el mot d'ús més general en tot el val., balear (fins a eiv., PzCabr.; sovint pron. *gornèrə* a Men., BDLC VIII, 263); també entorn de l'Ebre, i la major part del cat. occid., des del CpTarr., tort., Matarranya, Fraga (BDC III, 99; IX, 71; IV, 40; XII, 40, 106; XX, 318; i a gran part del ross., en una part del qual el mot apareix més aviat en la variant *əngrenèrə*: *əngrenèrəz də bala* 'escombres de bàlec o ginesta', a Formiguera de Capcir; ja «una *engranera* de palma» en doc. ross. de 1392 (*InvLC*, s. v. *palma*); cap a Cerdanya el mot es pot aplicar als bàlecs mateixos (*grənèrəs* Portè, 1959).

L'àrea de *granèra* segueix per l'Arieja, i en gascó, si bé aquí la -n- hauria de caure fonèticament (en part és restablerta per analogia del primitiu *grān* (Rohlf's, *Le Gc.*, § 113, p. 37), de manera que a la Vall d'Aran es troba *grèra*, *granèra* o *engranèra* segons els pobles (*VocAr.*, 49); també en el S. d'Itàlia, aplicat a l'escombra de ginesta o de mill: *granara* a Calàbria, Basilicata i Molise (*ARom.* IX, 167); *granereta* [1485] dita especialment de la del forn: «maurar --- fényer --- la rasora --- les raedures o raïzes --- la *granereta*: scopula», OPou (*ThPu*, 218); BDC II, 82; XX, 318; *granerada* [S. XVIII, *DAG.*]; *graneratge*. *Agraner* [1704, *DAG.*]; *granerer* (val., mall., *DAG.*). *Granerola*. *Granera* 'lloc per tenir grans'.

Agranar [1430, *DAG.*; princ. S. xv] 'escombrar': «en una casa on ha moltes persones, algú ha a fer los servicis de la casa, axí com *agranar*, portar aygua, fer los llits ---», «servents hi ha mester per *granar* casa, fer escudelles, portar aygua e altres», StVicentF (*Serm.* I, 79.22; II, 269.22); avui és el mot normal per a 'escombrar' en valencià (oposat al cat. centr., Renat, «El Camí», 14-iv-1934, fins a l'extrem N.: «les botges per *agranar*», «en fan respalls per *agranar* l'era», Canet lo Roig, 1961).

I també a totes tres Illes: «F. Saps *agranar* y es-

polsar? T. Sí-fa, perquè en temps de batre jo sempre *agranava* s'era y els garrovers espolsava», PdApenya (*IdOr* I, 78); el present ha de ser *agranen*, però almenys en el centre de l'illa i vulgarment es pronuncia *əgrənən* (pastors de Manacor, BDLC VII, 154); a Eiv. diuen *agranar* i encara més hi fan afèresi *granà* (PzCabr.); també a Men., on d'altra banda predomina la pronúncia vulgar *gərná*: «*garnar* i no aixicar es fems / és perdre 's temps» (dita, a la qual observa Camps Merc. «*guernar* diem, però s'hauria de dir *agranar*», *Folkl.* I, 302); «casi sense alè va arribar a una porteria on, sense deixar de *garnar*, una allota li va dir: —Primer, segona», Ruiz Pablo (*Nov. Men.*, 129); però altrament també a Mall. se sent popularment *əgərná* (Bunyola, 1963); és també del cat. occid., almenys part Sud (La Granja d'Escarp, 1935); *granadures* eiv. 'escombraries' (Vila d'Eiv., 1963); *agranadures*.

Agranall 'escampall de granets per atraure els moixons o coloms' figuradament [S. XIV]: «aquí --- concoren jóvens assau bells e gentils --- e en aquells à fet ella un *agranayll*, axí com fan los paradors per parar als coloms», *Corbatxo* de NFranch (BDLC XVII, 110); en ús també en el Ross., però aquí si no m'enganyo *L əgrənāl* (nom d'una partida de la Salanca, entre Garrius i l'Estany de Salses) vol dir 'runar, munt d'escombraries'; mentre que en el Gironès es diu *engranall* amb el sentit del *Corbatxo*: «els dos gavellons solitaris, tan apartats de tot altre conreu, eren com un *engranall* per als aucells del bosc», PBertrana (*Proses Bàrbares*, 43); *agranallar*; *engranallar els aucells*: «cebar; atraure algú per medi d'alguna cosa agradable» (Belv.) i Belv. i Lab. 1839 ho registren com del cat. comú: «el lloc en què 's tira 'l menjar per atraure la cassa; el menjar que s'hi tira; foment, atractiu».

«No reedifiquen les runes, no n'esborreu la sang, ni poseu bàlsam al dolor: perquè no hi ha millor esquer ni *engranall* per a atreure els malcontents i els que pateixen», Maragall, 1909 (O. C., 780b); i és que encara avui s'usa el verb tr. *engranar* per a 'atraure els ànecs de pas perquè s'aturin durant un temps en un indret, mitjançant grana i altres lliminadures que els tiren' entre els caçadors (estany del Prat de Llobregat, 1932); «engranar: engranallar» (i posar lo gra en lo graner), Lab.; i això no és sols català: fr. pop. *engrener* «allécher au jeu; attirer quelqu'un, s'insinuer près de lui» (Sainéan, *Le Lang. Paris.*, 236), i en relació amb aquest el mot campid. argòtic *ingranái*: «imbrogliare una ragazza per possederla», MLWagner (*VKR* I, 92) sembla que no coneix el mot català, del qual pot ser manllevat. *Agranable*; *agranada*; *agranadis*, *-adissa*; *agranador*; *agranaire*; *agranament*; *agranat*.

Engranar-se és també 'articular-se un mecanisme', mot tècnic modern; però no manca això de nexa bastant íntim amb el sentit d'«entroncar-se (dos camins)» que ja veiem en el Maestrat fa prop de 600 anys: «a exint del dit bancal, allí hon se *engrane* lo dit camí ab lo camí del pou negre, ficaren dues fites» en els Privilegis de Catí de 1403 (*BSCC* XIV, 348). I una al-